
Qui va ser en Cristòfor Colom

Autor:

Data de publicació: 22-10-2024

¿Qui va ser en Cristòfor Colom? Dissertació entre les tesis de n'Albardaner, en Bilbeny i n'Espejo, després de fer-se públic l'ADN del descobridor

¿Qui va ser en Cristòfor Colom? Dissertació entre les tesis de n'Albardaner, en Bilbeny i n'Espejo, després de fer-se públic l'ADN del descobridor

Cristòfor Colom, d'arrel jueva, segons el seu ADN

Després d'anys de recerca, s'ha fet públic el resultat de l'anàlisi de l'ADN de les restes de Cristòfor Colom, del seu fill Hernando i del seu germà Diego, en un documental transmès el dia 12 d'octubre de 2024, per RTVE, en record al dia de la descoberta d'Amèrica. El projecte, dirigit per en José Antonio Lorente, de la Universidad de Granada, ha conclòs que Colom i Hernando eren pare i fill, però que Diego era un parent llunyà, és a dir, no va ser un germà real, si més no, el cos que s'ha explorat. Però ha anat més enllà: s'ha proposat investigar les principals teories que ubiquen el descobridor a la península ibèrica, a través de l'anàlisi de l'ADN dels candidats (o dels seus familiars propers) que es creu foren el veritable Colom. Es tracta de teories que apunten a persones concretes que, per diverses raons, van amagar la seva identitat. Paral·lelament, a través d'una sèrie de raonaments basats en la recerca historiogràfica i altres fonaments, s'ha descartat, en aquest documental, la tesi del Colom genovès oficial, així com les altres teories que l'ubiquen al nord d'Europa.

Totes les teories, tal com s'han presentat, aporten dades interessants, que fan pensar. Són convincents. Però s'han anat descartant totes, menys una, si bé caldria deixar la porta oberta a una segona que, de la forma que s'ha documentat, no ha quedat clar si realment va errada. La teoria que ha resistit la prova de l'ADN ha estat la d'un Colom jueu, de València, però no perquè fos valencià, sinó per ser jueu. L'autor és en Francesc Albardaner. I la segona ha estat la d'un Colom mallorquí, fill il·legítim del príncep Carles de Viana i Margalida Colom, per tant nebot del rei Ferran d'Aragó. L'autor és en Gabriel Verd Martorell. Respecte la teoria mallorquina, al documental s'informa que s'ha analitzat un parent d'en Carles de Viana, i ha sobtat que, d'entrada, s'ha afirmat que les primeres anàlisis de l'ADN han estat coincidents, però que més endavant s'ha descartat. Tot plegat, una informació com a mínim rara, ja que sembla que no s'ha dit tot el que aquesta anàlisi ha posat al descobert, com, per exemple, que l'ADN del Colom pot tenir coincidències amb el del llinatge reial. Però bé, això és només una suposició.

En el documental s'afirma que l'ADN és compatible amb la seva arrel jueva, comú a la traça d'aquest poble a la Mediterrània occidental. Així, la teoria de n'Albardaner ha resistit la contrastació de l'ADN. Però, a diferència de les demés teories, no s'ha contrastat amb una família concreta, ja que l'autor de la seva tesi no ha trobat cap cos del seu grup familiar que es pugui contrastar. Després, fruit de la reflexió, que diu que hi havia molts jueus a la franja del llevant peninsular; que a França ningú reclama la figura d'en Colom; que a Gènova no hi havia jueus en aquella època, i que a Itàlia n'hi havia pocs, amb l'excepció del cas de Sicília; al documental es diu que tot apunta a la costa Mediterrània hispana, i que pot donar-se per plausible (a falta de més proves) la teoria del Colom jueu valencià. Per fer aquesta afirmació ha calgut, però, descartar la via italiana argumentant que és sabut que en Colom no va escriure mai en italià. Resumint, sembla ser que era jueu, que pot ser valencià però també d'altres territoris de la regió mediterrània occidental, i, de forma també rara, no s'ha explicat en què es basa aquesta dada. És a dir, havent-hi estudis d'ADN disponibles, sembla que no s'ha volgut dir com han arribat a aquesta conclusió, ni donar pistes per contrastar els resultats. Pel què es veu, es donaran aquestes dades al mes de novembre, això han dit. Deuen voler deixar-ho aquí, i que siguin altres els que en facin les interpretacions a què pot donar peu.

El documental, per si el voleu visualitzar, és aquest: <https://www.rtve.es/play/videos/somos-cine/colon-adn-verdadero-origen/16281015/>

Feta aquesta introducció, adquireix especial interès la teoria, o tesi, d'un Colom de terres catalanes, que són també valencianes i mallorquines, i rossellonenques, que fa dècades que s'estan treballant. En aquest sentit, val a dir que el documental de RTVE en cap moment ha fet menció de la seva possible catalanitat a l'òrbita de Barcelona, havent-hi molta recerca en aquesta línia, mentre que sí n'ha fet de la seva possible condició portuguesa, gallega, castellana, mallorquina i valenciana, quan hi ha una ingent recerca que parla dels Colom de Barcelona. És a dir, que ha faltat presentar-la. Aquest detall, personalment, penso (i molts pensem) que té a veure amb el fet que, actualment, qui més defensa aquesta tesi, és en Jordi Bilbeny i l'INH, i que, per les raons que siguin, una d'elles l'argument que diu que Castella ha manipulat la història en benefici propi, no gaudeix de reconeixement dins l'àmbit acadèmic i institucional. També hi ha la tesi d'en José Luis Espejo, però aquesta és més recent, i té sentit que el documental no l'hagi considerada. I bé, hi ha d'altres persones que també apunten als Colom de Barcelona, però totes s'han descartat, sembla, per ofendre a la castellanitat, per ser massa recents o per altres raons que se m'escapen.

Dissertació entre les tesis de n'Albardaner, en Bilbeny i n'Espejo

Tesi d'en Colom d'en Francesc Albardaner, de 2021 – Conferència presentada a la Universidad de Granada, convidat per en José Antonio Lorente, cap de recerca de l'ADN del descobridor.

Coses a destacar, a favor:

Reconeix el mèrit d'en Luis Ulloa d'apuntar als Colom catalans. Aviat farà un segle que feu pública la teoria del Colom català i les inconsistències del genovès, essent un historiador peruà.

Defensa molt bé les contradiccions del Colom genovès.

Raona molt bé la possible condició de súbdit de la Corona d'Aragó, o catalano-aragonesa. Això explica perquè se'l considerà un extranger a Castella.

Documenta molt bé la forma "Colom" del llinatge del descobridor. El mateix descobridor i els seus descendents es feren identificar amb el cognom "Colom".

Argumenta molt bé la tesi del seu origen jueu, segons es desprèn dels seus escrits, i la possible raó d'haver d'ocultar la seva identitat, atenent a la persecució als jueus i als conversos de l'època.

Defensa molt bé la hipòtesi d'un ADN jueu, que en Lorente ha acabat reconeguent al documental presentat aquest 12 d'Octubre a RTVE.

La tesi valenciana, dels Colom teixidors de seda, en canvi, sembla més fluixa, més enllà de veure-hi una pista genovesa i jueva, i de tenir-ho documentat. La família que cita no sembla tenir cap vincle ni amb la Cort ni amb la mar.

És a dir, és un gran treball, precís i elegant, molt contundent, que es mou sempre dins l'àmbit del rigor acadèmic, arxivístic i documental. I cal destacar que ha tingut el mèrit de ser la tesi vencedora de les vuit escollides per l'equip de recerca de l'ADN d'en Colom, dirigit per en Lorente. .. Però admet un espai crític. Com passa amb tots aquests treballs, no n'hi ha prou amb basar-se amb proves i raons, per arribar a un consens. Especialment, a l'apuntar a la identitat d'en Cristòfor Colom.

A destacar, coses que n'Albardaner entenc que no resol, i oblida:

Passa totalment per alt el poderós llinatge Bertran, un dels més poderosos de la Corona, i dels Colom Bertran. Foren

cartògrafs, navegants, comerciants, banquers, administradors i polítics.

Ignora el pont amb en Pere Bertran Margarit, oficialment conegut com Pere Margarit, cosí dels Colom Bertran de Barcelona, i primer governador de les Índies que viatjà al segon viatge del descobridor.

Ignora el poder públic i financer dels primers Colom de Barcelona que feren el llinatge Colom Bertran. Ells feren casa al Call jueu de Barcelona, on també hi tenien casa uns Bertran i uns Santàngel, conversos. Ells compraren els censos de tot el call al Rei. Ells foren primers administradors de la Taula de Canvi. (Veure el darrer llibre d'en José Luis Espejo)

... i moltes altres pistes que apunten a terres catalanes, i a Barcelona.

En Bilbeny i l'INH treballen, en canvi, la via catalana dels Colom Bertran que ha abandonat l'Albardaner, però ho fan explorant la tesi d'una gran manipulació, cosa que té mèrit (i raons), i, per això, els ha portat a erigir-se com un potent contracorrent (no prou reconegut) que, a l'hora, els ha allunyat del suport acadèmic, institucional, mediàtic, i, per tant, públic. .. Quina idea defensen? De forma molt resumida, adopten l'anàlisi iniciat per n'Ulloa i altres, i troben que, si hi va haver una família Colom candidata a ser la família del descobridor, aquesta ha de ser la dels Colom Bertran, que en temps de la Guerra civil catalana (1462-1472) van desafiar al rei Joan II, pel fet d'escollir en Ferran (el que serà "el Catòlic") com a príncep hereu de la Corona, en detriment del fill primogènit, en Carles de Viana. Una guerra que, per cert, van perdre, però amb un matís que apunta al descobridor d'Amèrica. Fou, en aquesta guerra, que en Colom -el descobridor- aprèn, segons deixa escrit el seu fill Hernando, l'ofici de navegar, al lluitar amb els Casanova Coulon, el rei de Portugal i en René d'Anjou, del costat dels catalans encapçalats per en Francesc Colom Bertran, l'aleshores president de la Generalitat de Catalunya. És a dir, hi ha un pont oficialment documentat entre aquests Colom i el Colom descobridor, apart de l'altre vincle ja comentat, que és el de la figura d'en Pere Margarit, el primer governador de les Índies portat allà pel mateix Colom descobridor, que fou cosí dels Colom Bertran. ¿Què feia el futur descobridor d'Amèrica lluitant del costat dels catalans liderats per en Francesc Colom Bertran? Gran pregunta!! Per aquesta raó, en paral·lel, s'ha construït la teoria, argumentada, de que els Casanova Coulon eren en realitat uns Colom parents dels Colom Bertran (teoria feta per altres autors). Feta aquesta consideració, rellevant ¿qui fou realment el descobridor? Doncs bé, segons aquesta teoria, de tots Colom Bertran que es coneixen, en Bilbeny apunta a en Joan Colom i Bertran. I, una de les seves línies, en aquest cas relativa a aquest personatge, el porta a argumentar que adquirí la seva condició noble fruit d'un matrimoni amb una dama de l'antic Casal de Barcelona, els Urgell, que també lluitaren a favor del príncep Carles de Viana. Així, aconseguí més poder i autoritat davant dels reis, però també se'l relacionà amb un bàndol enemic. Altrament, en Bilbeny i l'INH no ho deixen aquí. També contrasten críticament el fort domini marítim i militar català dels segles XIII, XIV i XV amb la seva pràctica dissolució als segles XVI i XVII, cosa que entenen que no té sentit (jo tampoc li veig), i hi veuen una flagrant falsificació històrica. Això els ha portat a explorar més enllà de la figura del descobridor, i a plantejar la hipòtesi d'una castellanització massiva de les identitats protagonistes de la història de la primera etapa de la conquesta d'Amèrica, en especial del segle XVI, resultat del recel reial, castellà i inquisitorial. Resumint: l'argument és, doncs:

Existeixen molts punts que acosten al descobridor a Barcelona i als Colom Bertran (com en Pere Margarit i la lluita contra el rei Joan II i el príncep Ferran).

En Colom tenia poder, econòmic, marítim i polític català, provinent dels Colom Bertran.

Argumenta que en Colom s'uní als Urgell, defensors del Casal de Barcelona original.

En Colom perdé el suport per, en gran mesura, haver lluitat contra el pare d'en Ferran el Catòlic, quan l'escollí com a rei hereu (coincidència oficial entre el descobridor i els Colom Bertran).

Tota l'empresa catalana a Amèrica, liderada per en Colom, fou víctima del recel castellà i inquisitorial, en especial quan la Cort de la casa reial de Barcelona es trasllada a Toledo i després a Madrid.

I, els punts febles (que també en té) són:

Cal una ingent documentació falsificada per ocultar el descobridor i la resta de personatges falsificats.

D'en Joan Colom se'n sap ben poc, i ha un document que el fa mort anys abans del 1492 (tot i pot ser que el donéssin per mort, si fou corsari).

(I, al meu entendre) falta l'arrel jueva, ara reforçada per l'ADN.

I, tal com s'ha apuntat, recentment s'ha publicat una altra tesi, la de n'Espejo, que, de forma aquí molt resumida, lliga amb els Colom Bertran i amb unes arrels més jueves que les identificades per en Bilbeny i l'INH. Recull la feina de n'Ulloa i d'altres, entrant més a fons a l'entorn jueu dels Colom Bertran, així com amb els vincles entre els Bertran i els Colom amb Gènova. I agafa la pista d'un Colom Bertran, en Francesc (qui serà el president de la Generalitat de Catalunya en temps de la Guerra civil catalana) que té fill amb una jueva conversa, na Maria La Cavalleria, essent canonge a Girona. Al fill li posaren el nom de Joan Cristòfor, i serà el descobridor d'Amèrica. Així, n'Espejo, planetja la

teoria raonada que amagà la seva identitat per dos motius, un per ser fill bastard d'un clergue i l'altre per ser fill de jueva conversa, però que, en canvi, provenia de dues famílies poderoses, els Colom Bertran i els La Cavalleria. Els Colom Bertran eren poderosos, com s'ha dit, i els La Cavalleria, per qui no està al cas, van ser una poderosa nissaga de jueus, després conversos, que administraren el patrimoni de, primer, els templers i, després, de la casa reial d'Aragó, fins a Ferran el Catòlic; i recolzaren al descobridor d'Amèrica davant el rei (tot això és oficial). A més, n'Espejo raona i documenta que, fruit dels vincles dels Bertran amb Gènova, pel fet de ser un fill bastard se'l portà a aquesta ciutat (al futur descobridor), abans de passar a servir els Casanova Coulon, corsaris que s'emparenten amb els Colom Bertran (segons una teoria argumentada d'altres autors), i al servei del rei de Portugal i d'en Renat d'Anjou contra en Joan II (com s'ha dit, igual que feu el descobridor d'Amèrica). És a dir, destria les aportacions d'altres teories i publicacions i ho enriqueix amb noves dades i raonaments. Resumint:

Argumenta un origen genovès d'en Colom, en la línia de la teoria oficial, però alternativa.

En Colom va ser fill de família catalana, amb arrels jueves familiars de pare i (sobretot) de mare.

El pare fou en Francesc Colom Bertran, president de la Generalitat de Catalunya en temps de la Guerra civil catalana quan el jove descobridor d'Amèrica es troba lluitant del seu costat. Els Colom Bertran, com s'ha dit, eren molt poderosos i cosins d'en Pere Margarit, també citat (fou el primer governador de les Índies).

La mare fou una La Cavalleria, nissaga cabdal en temps de la descoberta d'Amèrica, al servei del rei Ferran, amb dos segles administrant el patrimoni reial.

En Colom va aprendre a navegar amb els Casanova Coulon, gràcies a les arrels Bertran genoveses, i va lluitar amb en René d'Anjou i el rei de Portugal, contra el rei Joan II i el príncep Ferran.

Va ser genovès i català, i va amagar la seva identitat per ser fill bastard d'arrels jueves (i val a dir que, oficialment, després de la mort d'en Colom, tots els La Cavalleria van acabar a la foguera).

La seva tesi és contundent, però, encara és massa recent per valorar-ne el seu impacte. En tot cas, cal considerar-la, si bé també té punts febles, que són:

Es basa en certes hipòtesis, com totes les teories similars.

No disposa del document oficial de l'origen d'en Joan Cristòfor Colom La Cavalleria -fill del canonge i la dona jueva conversa- fruit d'una prova circumstancial (que de fet trobà n'Albardaner) i d'un llibre que ho afirma, però no s'ha sabut trobar d'on s'ha tret aquesta informació. L'autor és un reputat i alhora controvertit genealogista i heraldista, en Francisco José Morales-Roca (ja difunt), que vaig tenir el gust de conèixer. Segons afirmà, va oblidar la font, si bé em consta que deixà anotat que en Joan Cristòfor realment va existir (cosa que mai va dubtar), i que lluità del costat d'en René d'Anjou i del rei de Portugal els mateixos anys que ho feu el descobridor. De fet, també anotà que fou el descobridor d'Amèrica.

Valoració personal de les tres teories

Essent clars, honestos i estrictes, en Colom segueix essent tot un misteri. Totes les tesis, TOTES, tenen punts forts i punts febles, però està clar que, ara, l'ADN apunta als jueus i a terres catalanes, i la recerca documental contrastada apunta als Colom de Barcelona, si bé la història diu que n'hi havia des de Baiona fins a Itàlia, més enllà de Catalunya.

En aquest context, i, de manera especial després de l'emissió del documental de l'ADN d'en Colom, que el fa jueu, considero que el treball de n'Espejo, sense tenir la clau definitiva d'aquest gran enigma, és el que apunta més amunt. Personalment, crec que la via de n'Albardaner encerta en veure-hi un jueu, amb cognom Colom, però encaixa millor a Barcelona. Altrament, trobo que en Bilbeny i l'INH fan bé d'apuntar als Colom Bertran i a la via de la gran manipulació, però això els porta a un terreny incòmode per molts i a treballar hipòtesis ara per ara massa arriscades. Altrament, crec que erren a l'ignorar i negar la tesi jueva de n'Albardaner. Per aquest motiu, considero que, sense deixar de reconèixer els mèrits i tot el meu respecte i admiració a n'Albardaner i en Bilbeny, en José Luis Espejo, al meu parer, està més aprop del Colom real .. català, navegant, home de món amb arrels a Gènova, i un Colom Bertran d'arrels jueves que amaga la seva identitat. L'ADN sembla que també ho recolza, i ho reforça.

Darrers apunts, personals

La identitat del veritable Colom descobridor és molt difícil de desxifrar, encara que hi ha proves i raons que apunten als Colom Bertran de Barcelona, i ara a unes arrels jueves. Però, tal com dic a l'epíleg del llibre de n'Espejo -que he tingut el goig d'escriure- trobo que encara falta averiguar qui van ser realment els Colom que, provinents de Gènova, van acabar a Barcelona. Van venir amb una gran fortuna, que van invertir per fer-se amb totes les rendes del Call jueu de Barcelona, on van fer casa, i van ser fundadors del primer banc públic d'Europa, la Taula de canvi. ¿Qui eren? No se

sap, i pel que sembla en sabem ben poc. Van venir a l'època de la gran conversió, quan jueus i conversos van acabar ocultant-se en altres terres i identitats. Però, la pregunta principal que crec que ens hem de fer tots és: ¿Quins Colom creuen tenir el dret de disposar d'un virregnat vitalici per recuperar Jerusalem? I, la pregunta següent és: ¿Quins reis els hi concedeixen? [Veure les Capitulacions de Santa Fe signades el 1492 a Barcelona, entre en Colom i els reis, i el Llibre de les profecies d'en Colom (apocalíptic)]. A l'epíleg del llibre de n'Espejo, apuntava als prínceps jueus de Narbona, també coneguts com a reis dels jueus, dels quals en sabem encara menys [però, compte, que en siguem ignorants no vol dir que no van existir, i que no van ser importants, .. veure l'obra de n'Arthur Zuckerman, de 1972]. Oficialment, el cap d'aquest llinatge desapareix entre Avinyó i Catalunya al segle XIV, i era un Kalonimus, que té, per emblema, un ocell semblant a un colom. L'escut del principat de Narbona era, d'altra banda, un lleó rampant, com el lleó de Judea. I, per altra banda, cal dir que el nom és, també, semblant al de Colom (Kalon – Colom). Doncs bé, aquest llinatge, segons en Zuckerman, és a l'ADN de la reialesa europea Occidental des de temps de Carles Martell, i això pot tenir a veure amb la curiosa similitud entre l'ADN d'en Colom i el del parent del príncep de Viana (és una hipòtesi). I, clar, té a veure amb els parents dels Kalonimus que lluien, fins el segle XVI, la condició “nassi”, és a dir, es feien dir prínceps, o princeses, i eren propers a lers corts reials hispanes (com els Saltell o els Benvenist, dada aportada per la M. Ferrús, o els Luna, aquesta darrera dada aportada per en Josep Bastardas). Per què prínceps? Perquè s'autoproclamaven descendents del rei David d'Israel, provinents de Babilònia. El fil noble i jueu, doncs, apareix i apunta a l'ADN d'en Colom. I, un darrer apunt, sembla ser que el títol de rei de Jerusalem recau sobre el rei Ferran d'Aragó, oficialment, després de casar amb Germana de Foix, filla del Vescomte de Narbona, un cop ocupat Nàpols. Narbona, d'on prové el llinatge Kalonimus.

Certament, entenc que aquesta hipòtesi pot semblar temerària. I ho és, però té fonaments. Explica les seves aspiracions a recuperar Jerusalem, així com a aspirar a crear un virregnat vitalici a les Índies occidentals per ell i la seva descendència. I explica el seu ADN jueu. Però, també explica les poderoses raons per ocultar-ho: les mateixes que han portat a esborrar el principat jueu de Narbona dels llibres d'història, i els seus vincles amb la reialesa europea.

En qualsevol cas, destacar que, ara, l'ADN sembla que soporta la teoria d'uns Colom nobles i reials, com ho foren els Kalonimus. Si més no ho fa compatible, i això és important. Pot ser, és possible, tot i el que representa. Qui sap si l'ADN ho acabarà confirmant... encara que calgui reescriure la història, i ja sabem que ni l'acadèmia ni les institucions ajudaran de bon grat. Ni, clar, el Vaticà ni les monarquies europees. Però, ara, la ciència hi està a favor, i de moment no ho ha descartat, com sí ho ha fet amb les altres tesis que fins ara gaudien de reconeixement.

Comentari final

L'ADN és jueu i apunta a terres catalanes, i tots els qui han treballat en aquesta direcció ho hem de celebrar. Però, cal dir que també és d'agrair que l'esperit científic hagi aportat llum a aquest enigmàtic personatge, que és el fil d'una història pel que sembla molt adulterada. Per totes aquestes raons, no voldria deixar aquesta dissertació sense dir: **MOLTES GRÀCIES** Ulloa, Zuckerman, Lorente, Albardaner, Bilbeny (i INH), i Espejo, per persistir i treballar com a corcons amb esperit crític i valentia en la cerca de la veritat, pel GOIG de redescobrir la Història.

Andreu Marfull, 21 d'Octubre de 2024